



د افغانستان روزنيز او پرمختيايي مرکز
دارزگان ولايتي دفتر
د معتا دينو د رملنې اوبيا رغونې مرکز

مخدړه توکي

Drugs



ليکوال : ډاکټر محمد صادق (رستين)
کال: ۱۳۸۹ لمريز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نيوليک

گڼه	سرليک	مخ
۱	سريزه	الف
۲	مخدره توکي او دهغه تصنيف	۱
۳	دمخدره توکوکارونه داسلام له نظره	۶
۴	دمخدره توکو روغتيايي ضررونه	۱۵
۵	دمخدره توکو ټولنيزضررونه	۲۸
۶	دمخدره توکواقتصادي ضررونه	۲۹

سريزه

خرگنده ده چې زمونږگران هيواد افغانستان په تيرو دري لسيزو تپل شوو جنگ جگړو کې نه يوازې دا چې خپلې ملي شتمنۍ له لاسه ورکړې اوزيا ت شمير وگړي دمرگ کومي ته ولوېدل ددې ترڅنگ زمونږ ډير هيوادوال دخپل ټا ټوبي پرېښودو ته اړشول او زمونږ دهيواد بچي د زده کړې له نعمت څخه بې برخې شول ورسره زمونږ گران هيوادوال پدې لړ کې د اقتصادي ، ښوونيزو ، فرهنگي ، او ټولنيزو ستونزو ترڅنگ ديوې بلې لويې ستونزې او ننګونې سره مخ شول چې هغه دمخدره توکو دکرکيلې ، قاچاق او دهغه دناوړه کارونې ستونزه وه .

په هيواد کې دقانون او نظام نشتوالی ، خپل سرې وسله والې ډلې ټپلې ، کډوالۍ ، بې وزلي ، بې سوادې او دمخدره توکو په پراخه پيمانه کرکيله او هغه ته آسانه لاس رسی ددې لامل شول چې زمونږ دهيواد ډير وگړي په ځانگړي ډول دهيواد ځوان قشر پدې ناوړه عمل اخته شي چې دورځې په تيرېدو دا ستونزه لا پراخېږي او ورځ په ورځ زمونږ ځوانان داعتیاد په کرغېړنه لومه کې بندېږي او تر لاسه شوې شميرنې ښيي چې په افغانستان کې په مخدره توکو دروېدو کسانو شميريو نيم ميليون کسانو ته رسيږي .

نو ددې ستونزې او کرکيچ دهواري او حل لپاره دادر هيوادپال وگړي دنده ده چې په دې اړه هڅه او هاند وکړي او خپله مرسته دريغ نه کړي او په اعتياد داخه کسانو درملنه وشي او هغه کسان چې لا تر اوسه دمخدره توکو په کارولو نه دي روږدي له دې تبا ه کوونکې بلا څخه وژغوري چې ددې موخو دلاسته راوړلو لپاره دمخدره توکو په اړه عامه پو هاوي يو اړين گام شميرل کيږي .

له مخدره توکو څخه دپاک افغانستان اودټولو هيوادوالو دښې روغتيا په هيله

لومړۍ څپرکۍ مخدره توکي اودهغه تصنيف **Drugs and Drug's Classification**

مخدره توکي (Drugs): مخدره (د) توري په زیر سره دشل کوونکي اوسستوونکي په معنا ده اود (د) توري په زیر سره په نقاب پوښل شوې ښځې ته ویل کیږي. په اصطلاح کې هره کیمیاوي ماده چې وروسته له جذب څخه دیوه ژوندي جسم په وسیله دهغه د بدن یوه یا څو دندې تغیر کړي دمخدره موادو په نامه یا دیږي.

یا په بل عبارت:

هره کیمیاوي ماده چې دانسان په جسم ، روان ، ټولنیزو اړیکو ، قضاوت او فردي حفظ الصحې اغیزه وکړي دمخدره توکو په نامه یادېږي.

اعتیاد (Addiction):

دمخدره توکو دوامدارې اونه کنټرولیدونکې کارونې ته اعتیاد ویل کیږي. یا په بله وینا:

دمخدره توکو اجباري اودوامداره کارونه دخوښۍ احساس او یا دناخوښۍ دله منځه وړلو لپاره داعتیاد په نامه یادېږي.

اعتیاد په دوه ډوله دي:

الف: رواني اعتیاد (Psychological Addiction): داډول اعتیاد ډیر زر رامنځ ته کیږي کله چې په مخدره توکو روږدی کس دمخدره توکو استعمال پریږدي دناآرامۍ او خفگان احساس کوي .

دبیلګې په ډول دچرسو اعتیاد.

ب: فزیکي اعتیاد (Physically addiction): داډول اعتیاد زیاتره درواني اعتیاد سره یو ځای وي کله چې معتاد مخدره توکي قطع کړي هغه ته فزیکي تشویشات لکه د بدن درد ، زړه بدوالی ، دګیدې درد ، داوښکو بهیدل ، قبضیت ، اسهال پیداکیږي.

داډول اعتیاد دترياکوپه معتادینو کې لیدل کیږي.

تحمل (Tolerance) :

دمخدره توکو دمکرر استعمال په پایله کې دهغې داغیزې کموالی او دمطلوبې اغیزې دلاسته راوړلو لپاره دزیاتو مخدره توکو کارونه دتحمل څخه عبارت ده.

دمخدره توکو دپریښودلو اعراض (Withdrawal Syndrome) :

یولړاعراض او نښې اودناخوښۍ احساس چې دمخدره توکو دپریښودلوپه پایله کې معتاد کس ته پیداکيږي د Withdrawal Syndrome په نوم یاديږي. مخدره توکي بیلابیل ډولونه لري او په مختلفو کلاسونو سره ویشل شوي دي او ددې توکو اغیزې او داستعمال طریقې هم سره بیلې دي چې ډلبندي یې په لاندې ډول ده.

دمخدره توکو تصنیف

Drugs Classification

په ټولیز ډول مخدره توکي په څلورو کلاسونو ویشل شوي دي :

(۱) ددماغ انحطاط کوونکي یا Depressants

(۲) ددماغ تنبه کوونکي یا Stimulants

(۳) برسام راوړونکي یا Hallucinogens

(۴) ددرد له منځه وړونکي یا Pain Killer

(۱) ددماغ انحطاط کوونکي مواد:

هغه موادي چې د اعصابو مرکزي سیستم تر فشار لاندې راولي اوله انحطاط

سره یې مخ کوي ، همدارنګه د عصبي سیالو سرعت راکموي .

په دې ډله کې الکول ، باربیتورات ، بنزوډیا زپین او ځینې نور محلولونه او ګازونه

چې هغه هم دا ډول اغیزه لري دیلګې په ډول Lighter Fluid, Butane

Gas ، دنوکانو رنګ پاکوونکې ماده ، اسیتون او نور شامل دي.



بنزوډیا زپین او نور مخدره توکي

الکول

(۲) ددماغ تنبه کوونکي مواد یا Stimulants:

دا هغه موادي چې د اعصابو مرکزي سیستم تنبه کوي او ددې موادو کاروونکي

شخص دیوې مودې لپاره بیدار او فعال ساتي .

په دې ډله پورې تړلي مواد په لاندې ډول دي:

الف: کوکائین Cocaine :

کوکائین دکوکا په نامه له یوه شین بوټي څخه لاس ته راځي ، له افغانستان څخه دباندي زیات استعمالیږي او داستعمال بیلابیلې لارې لري لکه دژوولو طریقه ، دپزې له لارې دهغه استعمال ، دورید له لارې دهغه استعمال اودودي (Smoking) طریقه چې هرډول طریقه یې داغیزې دپیل اوداغیزې ددوام په برخه کې یو له بل سره توپیر لري .

دبیلګې په ډول دژوولوپه طریقه دنوموړې مادې اغیزه له پنځه دقیقووروسته پیل او تر یوه ساعته پورې دوام کوي مګر په وریدي طریقه دهغه استعمال دپرزراغیزه کوي (۳۰ ثانیې) وروسته له کارولو(۱۵ دقیقې) دوام کوي. برسامات اودروغجنه خوشحالي رامنځ ته کوي دخستګۍ احساس ځنډوي ولې له منځه یې نه وړي.

ب: کافین Caffeine :

دامواد چې په قهوه ، چای اودکوکا او کولا په مشروباتو کې شتون لري داعصابومرکزې سیستم تنبه کوي او کوم کسان چې په زیاته پیمانه نوموړي توکي کاروي دپرېشانی ، نارامۍ ، بې خوښۍ اودهضمي اوقلبي وعایي سیستمونو دځینو ستونزو څخه سرټکوي.



دنوموړوموادو Withdrawal اعراض په دې موادو روږدي کس ته هغه وخت پیداکیږي چې نوموړی کس تر (250mg/d) لږ کافین استعمال کړي او نوموړي اعراض په لاندې ډول دي:
سردردي ، نا ارامي ، بې علاقه ګي ، اوکله کله زړه بدوالی .

ج: تنباکو، نیکوتین :

دا ناوړه توکي چې له بده مرغه زموږ په هیواد کې په پراخه پیمانه کارول کیږي د ډول ډول ناروغیو لامل کیږي چې په دریم خپرکي کې یې یادونه شوې.



د: انابولیک سټیروئید Anabolic Steroids :

دامواد زیاتره د لوبغاړو لخوا د غړو د ښکلا په سیالیو کې کارول کیږي چې د عضلي کتلې د زیاتوالي لامل کیږي.

۳) برسام راوړونکي مواد Hallucinogen :

دامواد له کارولو وروسته د شخص مزاج بدلوي او شخص له حقیقي عالم څخه دمجازي عالم لور ته بیایي.

پدې ډله کې کیتامین ، چرس ، LSD او نور شامل دي. چې استعمال یې لنډمهاله او اوږد مهاله ناوړه اغیزې له ځان سره لري.



۴) د درد له منځه وړونکي مواد Pain killer :

دامواد په دوه ډوله دي :

الف: نارکوټیک انلجیزیک

ب: غیر نارکوټیک انلجیزیک

موږ غواړو د لومړي ډول انلجیزیکو په اړه چې داعیتاد منځ ته راوړونکي شمیرل کیږي بحث وکړو. اودوهم ډول یې زموږ له بحث څخه دباندې موضوع ده .

الف: نارکوتیک انلجزيک :

نارکوتیک یوډول ترکیبي یا طبیعي مواد دي چې دترياکويا اوپیوم څخه لاس ته راځي او دترياکوسره ورته جوړښت لري.

نوموړي مواد ددرد وژنې داغیزې له مخې په دوه ډوله ویشل شوي دي :

لومړۍ:قوي نارکوتیک انلجزيک:

داډول يي ډیره قوي ددرد ضد اغیزه لري چې په لاندې ډول دي:

مورفين ، میتادون ، فنتانيل ، هیروئین ، پیتیدین

دوهم : متوسط نارکوتیک انلجزيک :

پدې ډله کې Codeine , pentazocine, propoxyphene شامل دي.

ددې انلجزيکو دواړه ډوله له هضمي سیستم څخه په قسمي ډول جذبیږي ولې که چیرې په زرقي ډول استعمال شي اغیزه يي ډیره ژر رامنځ ته کیږي ، او هیروئین چې یو قوي نارکوتیک دی او دمورفين له مشتقاتو څخه دی په دودي طریقه هم استعمالیږي چې دسږو له لارې دوینې دوران ته داخلېږي.

هیروئین په شحم کې ډیر منحل دي اودماغ ته ډیر ژر رسېږي چې دانسان په مغز کې ددې موادو دتاثیر لپاره ځانگړې اخذې شتون لري چې دمیو ، گاما اوکاپا په نوم یادېږي دهغې له لارې دانسان په بدن ډول ډول اغیزې کوي.

همدارنگه دامواد دانسان طبیعي انلجزيک سیستم چې د Endorphin

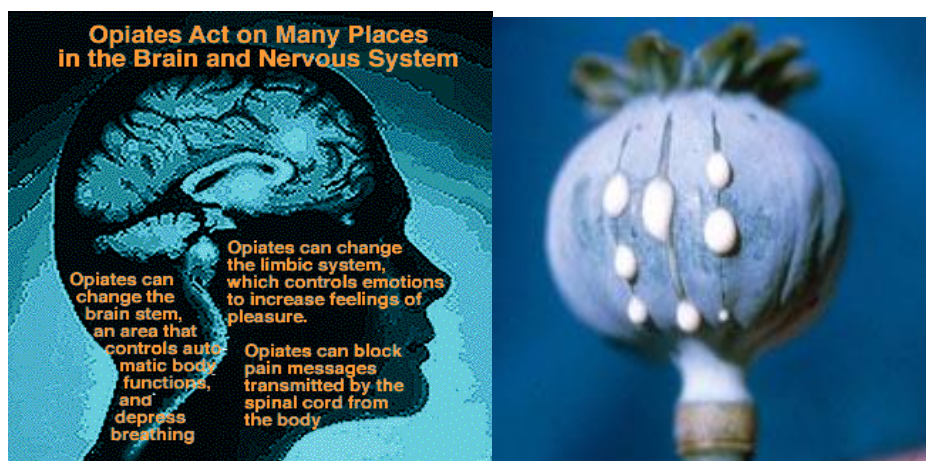
Enkephali په وسیله تامینېږي له ناتوانۍ سره مخامخ کوي .

دامواد په اعصابوکې دمیو داخډو له لارې دEuphorias یا دروغجنې خوشحالی

لامل کیږي چې دااغیزه يي داعتماد داسبابوڅخه شمیرل کیږي.

Opiates یا دترياکومشتقات ډیرقوي ددرد ضد او آراموونکی تاثيرلري اودیرژر

دروږدیتوب اودتحمل دلوراوي سبب کیږي.



داعتیاد لاملونه :

- (۱) دمخدره توکو په اړه دعامه پوهاوي نشتوالی.
- (۲) دمخدره توکو پراخه کرکيله .
- (۳) مخدره توکوته آسانه لاس رسی.
- (۴) دسواددکچې ټیټوالی.
- (۵) یوډول اوخسته کن کارونه.
- (۶) دفیشن په موخه دمخدره توکو استعمال.
- (۷) دژوندانه په وضعیت کې بدلون.
- (۸) کډوالي.
- (۹) دځینې ډاکټرانوپه وسیله داعتیادمنځ ته راوړونکو درملوپراخ استعمال.
- (۱۰) په درملتونونو کې دغیرقانوني او روږدي کوونکو درملو پلورل.
- (۱۱) دانسان دهڅې اوهاند حس.
- (۱۲) بیکاري.
- (۱۳) په مخدره توکو دروږدوکسانو سره ناسته ولاړه.



که غواړی چې د جیل دروازې بندې شي نو د ښوونځي دروازې پرانیزي

دوهم څپرکی

دمخدره توکو کارونه داسلام له نظره

څرنګه چې داسلام سپیڅلی دین د بشريت د ژغورنې تضمین کوي او الله پاک په خپلو بندګانو ټول هغه څه ناروا ګرځولي کوم چې په هغه کې ددوی لپاره زیان نغښتي وي دبیلګې په ډول دڅوګ غوښه چې دنوروناروغيو تر څنګ یې دادي اوس ددې حرامې غوښې څخه را پیداشوې ناروغۍ مخ په خوریدو دي اویا لکه دزنا ناوړه عمل چې دایدز دوژونکې اولا علاجه ناروغۍ دخپرېدو یوه لاره ده همدارنګه مخدره توکي چې دانسان بدن . اقتصاد ، ټولنیزحالت ته ډیر لوي زیان متوجه کوي نوځکه داسلام په دین کې ددې توکو استعمال حرام اومنعه دي.

داسلام په تاریخ کې د معتادینو لپاره ډول ډول جزاګانې ورکول کیدې دبیلګې په ډول استادحسین مجرب مصري په خپل کتاب کې لیکي: عثمانی خلیفه سلطان مرادخلورم ددخانیاتو استعمالوونکي تر فشار لاندې ونيول اودهغوپرضد یې په مجلسونو کې جاسوسان وګمارل اومعتادین به یې اعدامول . دایران سره دجګړې پروخت یې خپل عسکر یا هم جنګي اسیران چې معتاد به وو اعدامول .

لومړي شاه عباس (۱۶۲۹) دایران پاچا به ددې خلکوپوزې سورۍ کولې او دهغه زوې شاه صفی به سرب ویلې کول او دهغوپه خولو کې به یې اچول . دمخدره توکو دحرمت په اړه واضح دلایل شتون لري چې په ترتیب سره یې یادونه شوې ده.



دمخدره توکو حرمت دقرآني ایتونو پربنسټ: په قرانکریم کې دمخدره توکو دحرمت په اړه ګڼ شمیر آیتونه شته دي چې دبیلګې په ډول یې یو څو په لاندې ډول سره ذکرکوو: څرنګه چې دپنځوڅیزونو ساتنه داسلامې ضرورتونو څخه ده : ددین ساتنه ، دعقل ساتنه ، دځان ساتنه

، دمال ساتنه ، اودشرف ساتنه

یومسلمان دقرآن اوسنتو دنصوصوپه اساس دنفس له وژلو اوهلاکت ته دهغه له اچولو څخه منع کړای شوی دي لکه چې دالبقره په (۱۹۵) آیت کې الله ج فرمایي:

[ولاتلقوبايد يكم الى التهلكة]

ژباړه: ځان په خپلولاسونوپه هلاکت کې مه اچوی.

همدارنگه د النسا په (۲۹) آیت کې راځي :

[ولاتقتلوا انفسکم]

ژباړه: مه وژنی ځارونه خپل.

لکه څرنگه چې دمخدره توکو استعمال هم په حقیقت کې دځان وژنه ده او په خپل لاس خپل بدن ته دزهرونوېستل دي چې دانسان د بدن دناټوانۍ اوپه ډول ډول ناروغیو داخه کیدو لامل کیږي اودمړیې کچه په معتاد کسانوکې نظر غیرمعتاد کسانوته زیاته ده نوددې آیتونو پر بنسټ هغه ناروا اوحرام دي. همدارنگه په مخدره توکو دپیسو ورکول اودهغه مصرفول یوې ځایه اوپې گټې مصرف دي چې له بیځایه مصرف څخه هم په قرآن کې منع شوې ده ، لکه چې الله ج داسراء دسورت په (۲۶) آیت کې فرمایي:

[ولاتبذرتبذیراً]

ژباړه: بې ځایه خرڅ مه کوي

همدارنگه په قرانکریم کې اسراف کوونکې اوپې ځایه مصرف کوونکوته لعنت ویل شوی اوهغوي یې دشيطان وروڼه بللي دي .

اولکه څرنگه چې روغ بدن دلوي خداي ستر نعمت دي او دقیامت په ورځ به ددې نعمت پوښتنه کیږي لکه چې الله پاک د التکاثر په (۸) آیت کې فرمایي:

[ثم لتسألن يومئذ عن النعيم]

یعنې داخرت په ورځ به ددنیوي نعمتونوڅخه پوښتل کیږي .

ځینې مفسرین وایي چې له نعيم څخه پدې آیت کې مقصد روغتیا ده.

همدارنگه نشه یي توکي الله پاک دشيطان عمل بللی دي او دالما ئده په (۹۰) آیت کې فرمایي:

[ياايها الذين آمنوا انما الخمر والميسر والانصاب والازلام رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلكم تفلحون]

ژباړه: اى هغه كسانو چه ايمان موراوړى دى بيشكه چه شراب ، او قيمار ، او نښى ، او په غيشوسره پالونه پليت دى ، د شيطان د عمل خخه دى اوددى خخه لرى والى وكړى ښايى تاسى كامياب شى .

كه چيرى پورتنيو آيتونوته خير شو په ډاگه څرگنديږي چې الله پاك په خپل سپېڅلي كتاب كې دخپلو بندگانو روغتيا اوسلامتى ته څومره پاملرنه كړې او خپل بندگان يي دهغه شيانو له استعمال خخه منع كړي كوم چې دانسان دروغتيا لپاره مضر دي چې دلته مونږ يوازې دمخدره توكو په اړه دبيلگې په ډول يادونه وكړه .

نو ټولومسلمانانوته پكارده چې دالله (ج) ټول اوامر پرځان عملي اوله نواهيو خخه ډډه وكړي تر څو يې په دواړو جهانونوكې برياليتوب اوسوكالى په برخه شي .

دمخدره توكو حرمت دنبوي احاديثو پر بنسټ:

دمخدره توكو په اړه دقرآني آيتونوتر څنگ دنوموړو توكو دحرمت ، زيانونواو بدو پايلو په اړه زيات شمير احاديث راغلي چې دبيلگې په ډول به ترې يادونه وكړو: په حديث شريف كې راغلي دي:

[دقيامت په ورځ له بنده خخه مخكې لدې چې قدم يي لانه وي اخستى له عمر خخه يي پوښتنه كيږي چې څنگه يي مصرف كړئ ، له عمل خخه يي پوښتنه كيږي چې څه كارونه يي كړي ، له مال خخه يي چې له كومې لارې يي لاس ته راوړئ ، اوله بدن خخه يي چې څرنگه يي آخر ته رسولى]. (داحديث دترمذي روايت دي)

له پورتنى حديث خخه له ورايه څرگنديږي چې په اسلام كې روغتيا ته څومره پاملرنه شوې ده او هر وگړى دهغه په ساتنه مكلف دي همدارنگه مخدره توكي چې نه يوازې روغتيا ته زيان دي بلكه مال هم بې ځايه پكې مصرفيږي اويوناوړه عمل هم شمېرل كيږي چې دپورتنى حديث مطابق ددې ټولو پوښتنه به كيږي . همدارنگه امام احمد ابن حنبل دام السلمه له خولې داحديث نقلوي چې:

[رسول الله (ص) له هرې نشه راوړونکې اومخدرې مادې څخه منع کړې
اودخانيات دمخدراتواوغروسستونکو له جملې څخه دي].
اولکه څرنګه چې مخدره توکي دخولې دبدبويي اوتعفن سبب کېږي او دهغه له
بدبويي څخه غیر معتاد کسان هم آزارېږي چې دايوه گناه ده چې معتادکس
يې ترسره کوي . ځکه چې په صحيح بخاري او صحيح مسلم کې له جابر(رض)
څخه حديث روايت شوی دی چې رسول الله (ص) فرمايلي دي :
[له هر څه څخه چې خلک اذيت کېږي ، ملايکې هم ترې اذيت کېږي]
اوپه بل حديث کې راغلي چې رسول الله (ص) فرمايي :
[څوک چې مسلمان آزاروي زه يې آزار يا اذيت کړم اوڅوک چې ما آزاروي نو
خداي (ج) يې آزار کړی دی]
لکه څرنګه چې طبي څېړنو هم دانبودلې چې ددخانياتو ضرر نه يوازي معتاد ته
دی بلکه ورسره کسان هم اغېزمن کوي چې هغوي ته Passive Smoker ويل
کېږي چې دا کار هم نارواکاردی .
لکه چې ابوسعيد خدری (رض) روايت کوي چې رسول الله (ص) وفرمايل :
[لا ضرر ولا ضرار] . يعنی مه چاته ضرر رسوی اومه ضررمنی
روغتيا داسلام په دين کې ځانګړی اهميت اومنزلت لري چې له هره اړخه دې
موضوع ته پوره پاملرنه شوې ده . لکه رسول الله (ص) چې فرمايي :
[غښتلی مسلمان دخداي په نزد غوره اومحبوب دي له کمزوري مسلمان څخه
، په دواړوکې خير اوبرکت دي . په هغه چاروکې چې ستاسو پکې گټه وي راغب
اوحريص اوسی . له خدايه مرسته وغواړي اوعاجز مه کېښی .] مسلم
دروغتيا دارزښت په اړه په يوه حديث شريف کې راځي چې فرمايي :
[له خداي څخه عفوه يا بښنه ، عافيت اوروغتيا وغواړی له ايمن اويقين څخه
پس تر روغتيا غوره شی چا ته نه دي ورکړل شوي] . نسايي
همدارنگه په بل حديث شريف کې راځي چې : [بيشکه ستا درب په تاباندی
حق دی اوستاد بدن په تاباندی حق دی .] بخاري
شراب چې يو له مخدره توکو څخه دي او دانسان بدن ته ډير زيانونه لري
اودحرمت په اړه يې له دې حديث څخه يادونه کوو:

له ابن عمر څخه روايت دي چې رسول الله (ص) وفرمايل: [هرنشه راوړونکي شى شراب اوهر نشه راوړونکي حرام دی ، چا چي په دنيا کې شراب وڅښل او مړ شو توبه يي ځينې ونه کړه ، د آخرت له شرابو ورته نه ورکول کيږي] مسلم همدارنگه په يو بل حديث شريف کې راځي :

[په شرابوکې هيڅ ډول شفا دهیڅ ډول ناروغۍ لپاره نشته بلکه هغه پخپله درد اوناړوغي ده]. مسلم

په يوبل حديث شريف کې دروغتيا په اړه راځي چې :
رسول الله (ص) فرمايي :

[دوه نعمته دي چې اکثره خلک په هغوکې غوليري او په قدر يې نه پوهيږي چې يو روغتيا او بل فارغ وخت دي] بخاري
ددې احاديثو څخه دښې روغتيا گټې او دروغتيا ساتنې اهميت داسلام په سپېڅلي دين کې ډير روښانه معلوميږي اودمخدره توکو ضررونه او دهغه حرمت هم پکې څرگند دې نوتولومسلमानانو ته لازم دي چې په پورتنيو احاديثو پوره عمل وکړي.

دمخدره توکو په اړه دڅلورگونوفقهونظريي :
دمخدره توکو داستعمال په اړه دڅلورواړومذاهېو نظريات په لاندې ډول دي:

لومړۍ: دا حانافونظريه:

شيخ شرنبلالي دا حانافوله فقهاوو څخه دي چې دمخدره توکو حرمت يي تصريح کړی او دخپلې فتوى لنډيز يي په نظم اړولي چې استعمال ، پيرودنه ، اوخرځلاو يي حرام اواستعمال يي دروژې باطلوونکي بللي.

همدارنگه د شيخ مسيري چه دا حانافو يو بل فقيه دی دهغه د نظر په هکله دهغه شاگرد شيخ اسماعيل نابلسي وايي چې :

شيخ مسيري چې زمونږ دزمانې شيخ مشايخ دی ددخانياتو داستعمال په هکله يي دمنوعيت فتوى ورکړې ده.

شيخ عمادي ، محمد علاوالدين حصکفي ، شيخ رجب احمد ، محمد عبد العظيم مكي ، شيخ ابوالحسن مصري ، محمد ابن صديق زيبي او ددي فقهي نور پيروان هم ورته نظر لري .

دوهم: دمالکي فقهي نظريه :

شيخ ابراهيم لقمانی چې دمالکي فقهاوو څخه دي دمخدره توکو حرمت يې ثابت کړی او په دې اړه يې يوه لويه رساله ليکلې ده. همدارنگه شيخ سالم سنهوري يوبل مالکي فقيه دخانيات حرام بللي اودخپل عمر تر پايه په خپله خبره ولاړ وو او هېچا دهغه مخالفت ونکړ.

شيخ خالد سويدي ، شيخ محمد ابن فتح الله ابن علي مغربي ، ابوغيث قشاش مغربي اونور دمالکي فقهي پيروان هم پدې آند دي .

درېم: دشافعي فقهي نظريه :

شيخ نجم الدين غزي چې دشافعي فقهي يو پيرو دي وايي: په دخانياتو نوي روږدي کسان وايي چې سړی نه بيهوشه کوي که چيرې داسې هم وي ، څرنگه چې دانسان د بدن غړي سستوي نوځکه حرام دي ځکه چې په دې اړه محمد (ص) فرمايلي دي :

[چې هر مست کوونکی اونشه راوړونکی شی حرام دي .]

ددې موادو په استعمال مداومت کبیره گناه ده لکه څرنگه چې په نورو صغیره گناهونوکې هم دا غم ه قاعده ده .

څلورم: دحنبلي فقهي نظريه :

ددې فقهي يو پيرو شيخ مصطفى رحيباني چې دنجد له سېمې څخه دي وايي چې :

دحنبلي فقهي ډير پيروان دمخدره توکو کارونه ناروا گڼي .

شيخ محمد حنبلي ، شيخ منصور بهوتي او شيخ عبدالله ابن شيخ محمد ابن عبدالوهاب دنوموړې نظريې سره هم نظره دي .

دمخدره توکو په اړه داسلامي متاخرينو علماوواپوهانو نظريات:

لکه څرنگه چې پورته ذکر شول چې دمخدره توکو کارونه په اسلام کې ناروا گرځېدلې ده اوپدې اړه گڼ آيتونه او احاديث هم بيان شول ددې تر څنگ اسلامي علما او پوهان هم په دې اړه چپ نه دي پاتې او دمخدره توکو په اړه يې خپلې سالمې اوگټورې نظريې په لاندې ډول بيا ن کړې دي:

الف :ډاکټر عبدالجليل چلبي داسلامي تحقيقاتو دانجمن غړي خپل نظر

داسې وايي:

وروسته تردې چې گڼ شمېر اوډول ډول طبي خپرونې مې ددخانياتو په اړه ولوستې او دهغه روغتيايي ، ټولنيزواقتصادي زيانونه مې له نظره تېرکړل په صراحت سره وایم چې استعمال يې حرام قطعي دي اومعتادو کسانو ته لازمه ده چې هغه پرېږدي اونورکسان دې له هغه څخه ډډه وکړي .

ب: شيخ محمد ابراهيم دسعودي عربستان پخواني لوی مفتي فتوی ورکړې چې : ددخانياتو په خباثت ، بد بويي اوبيهوشولو کې شک اوشبهه نشته نو ځکه دصحيحو رواياتو ، سالم عقل او معتبرو طبيبانو دنظريو پر بنا هغه حرام دي .

ج:مصطفی محمد حدیدي داسلامي تحقيقاتو دټولنې غړی وايي: ددخانياتو استعمال په بشپړ ډول نفس ته مضر دی اوکوم شی چې نفس ته مضر وي دعقل او شريعت له مخې حرام دي .

د: شيخ ډاکټر ذکريا بری داسلامي بحثونو اوتحقيقاتو غړی وايي چې : داوسني طب پر بنسټ چې کومې ليکنې ما په دې اړه لوستلې دي مخدره توکي دانسان دنفس ، عقل اوما دتلف کيدو سبب گرځي په داسې حال کې چې خداي (ج) مونږ ته دهغه په خوندي ساتنه اونه تلف کولو امر کړی نوله دې څخه ددخانياتو حرمت په ټولو ډولونو او شکلونو ثابتيږي ، حرمت يې قطعي اويقيني شميرل کيږي تر څو دوگړي اوتولنې روغتيا ، ژوند اوما د خوند ي پاتې شي .

ه: ډاکټراحمد عمر هاشم دالازهر دپوهنتون داصول دين دپوهنځی دحدیثو دڅانگې استاد اورييس وايي:

ما چې کوم احاديث او آيتونه ددخانياتو په اړه اورېدلي دي زما په اند ددې توکو په حرام والي کې هيڅ شک نشته او مطلق حرام دي ، نو موږي په خپله ليکنه کې ډيرآيتونه او احاديث راوړي دي چې دمخدره توکو حرمت په ډاگه کوي . همدارنگه نوموړي په خپله ليکنه کې دWHO د۱۹۷۵ زېږديز کال وينا پدې ډول يادونه کوي :

دهغوکسانو شمير چې ددخانياتو داستعمال له وجې مري تر هغو چې د طاعون ، کولرا ، چيچک ، جذام اومحرقې له کبله مري زيات دي ، همدارنگه داسازمان تائيدوي چې ددخانياتو پرېښودل دروغتيا دښه والي اودعمر زياتوالي

لامل کيږي چې دنورو ټولو طبي وسيلو څخه داسې بريا لیتوب نه شي تر لاسه کیدای.

دمخدره توکو په اړه داسلامي ټولنو نظريات:
څرنګه چې مخدره توکي په اوسنی نړۍ کې يوه کړکېچنه موضوع ده او دډيرو گڼو ستونزو دراتوکيدو لامل شوي دي نو ددې موضوع دحل او ددي کړکيچ دهوراي په موخه اسلامي ټولنو خپل مسئوليت ادا کړی او په مختلفو غونډوکې يي دمخدره توکو پرضد څرګند پانې اعلام کړې دي چې مونږ يي يوازې د څو بيلګويادونه کوو:

دجامعه الازهر دفتواګانو ټولنې په يوه غونډه کې دمخدره توکو په اړه يوهفتوي صادره کړه چې په مجلة التصوف الاسلامي کې د ۱۹۸۴ زيږديزکال داکتوبر په مياشت کې په لاندې متن سره خپره شوه:

دعلماءواوطني متخصصينو يا ماهرينو په شهادت دمخدره توکو روغتيايي - ضررونه په يقيني اوقطعي ډول په اثبات رسېدلي ځکه چې هغه دسېرو ، حنجرې ، ځيگر ، پانقراض اودبدن دنورو برخو د سرطانونو لامل کيږي همدارنګه دزړه او رګونودسيستم دناروغيو سبب کيږي . همدارنګه يې ضرر مال ته رسيږي ځکه چې دمعتاد کس دمال اوپيسو مصرف نه يوازې بې گټې بلکې دهغه په تاوان دی.

اوحضرت محمد (ص) روغتيا اوماال ته دضرررسولو څخه منع کړې او فرمايي: (لا ضررولا ضرار).

[لدې کبله مونږ دهغه په استعمال ، توليد ، واردولو ، صادرولو او سوداګرۍ يعنې پيږودنې اوپلورنې دحرمت فتوی ورکوو].

همدا رنگه اسلامي نړيوال کنفرانس چې په ۱۹۸۲ زيږديز کال د مارچ له ۲۲- ۲۵ په مدينه منوره کې داير شوی وو دمسکراتو ، مخدراتو او تنباکو دکړنې اوسوداګرۍ دتحریم په اړوند فتوا ورکړې ده .

دمخدره توکو دحرمت اوکراهیت دلایل :

- (۱) مخدره توکی نه خواړه دي نه درمل نوځکه حرام دي.
- (۲) استعمال يې عبث اولهو لعب کار دي چې دا حرام دی .
- (۳) استعمال يې بدعت دي چې هر بدعت گمراهي ده .
- (۴) هر هغه څه چې نشه راولي او مخدره وي دشرابو په ډله کې را ځي چې شراب حرام دي .
- (۵) مخدره توکی خبیث شی دي اوهر خبیث شی حرام دي .
- (۶) دفتني او مصیبت سبب کيږي .
- (۷) د عقل او نفس فاسدوونکي دي او انسان له لمانځه اودخداي له ذکره باسي چې دا کار دمعقول اومنقول دلیل پر بنا حرام دي .
- (۸) دخانیات د عذاب له وسیلو څخه دي چې خداي (ج) هغه د عذاب په وخت کې یاد کړي .
- (۹) دمخدره توکو په وسیله نوروته ضرر اوآزار رسيږي نوځکه حرام دي لکه چې الله ج فرمایي:
[خوک چې بې گناه مسلمان آزاروي هغوي دبهتان او گناه لامل گرځي].
همدارنگه حدیث شریف دي چې :
[هر آزاروونکی په دوزخ کې دي].
- (۱۰) څرنگه چې اصراف دي نو په شرعي نصوصو سره حرام دي .
- (۱۱) دمخدره توکو په استعمال سره دانسان بدن ته لوگی ننوزي او لوگی له اور څخه راپیدا کيږي او داور خوړل حرام دي .
حدیث شریف دي چې :
[خداي (ج) اور دخوړو په حیث مونږ ته نه دي پیدا کړی].
- (۱۲) په هغه کې شیطان ته ورته والی دي ځکه چې استعمالوونکی يې اور په لاس کې اخلي .
- (۱۳) حراموالی يې د فقیهو په اتفاق سره ثابت شوی .

په مخدره توکو دروړدوکسانو درملنه داسلام له نظره :
 څرنګه چې زموږ ټولنه الحمدلله يوه اسلامي ټولنه ده نو دهر چا لپاره دا اړينه
 ده چې داسلام په اصولو او اسلامي ارزښتونو ځان خبر کړي او دهغې په رڼا کې
 خپل ژوند پر مخ بوزي .

دايوڅرګند حقيقت دي چې داسلام مبارک دين مسلمانان يو له بل سره
 مرستې او خواخوږۍ ته هڅوي او په خپلو پيروانو غبرګوي چې دېبوزله او اړو
 خلکو سره مرسته وکړي او لاس نيوی يې وکړي اوسمه لارورونښي نو پر همدې
 بنسټ زه دلته داسلام له نظره دناروغانو په ځانګړي ډول دمعتادينو ددرملنې
 ارزښت په لنډه توګه څېرم.

لکه څرنګه چې دمخدره توکو پرضد مبارزه په دوو (۲) بنسټيزو طريقو ولاړه ده :
 چې يوه وقايه يا مخنيوی او بله معالجه يا درملنه ده چې له وقايې څخه موخه
 داعتياد څخه ځان ساتنه اوددوام کولو ممانعت دي او له درملنې څخه موخه
 دمعتاد کس دژغورنې لپاره کوبښ او هلې ځلې دي کوم چې دخطر په منګولو
 کې راګير وي.

دوقايې له لارو چارو څخه يوه هم ځان ساتنه او دمخدره توکو په استعمال نه
 اقدام کول دي ځکه دانسان نفس هغه تشويقوي چې دمخدره توکو خوند
 وڅکي او دهغه نتيجه وګوري چې همدایي دروړديتوب پيل او دبدمرغيو کنډې
 ته ګوزارېدل وي چې بيا له هغه څخه خلاصون ستونزمن بربښي .

لکه په عربي ادبیا توکې راغلي چې :

دوه ډير هوښيار او ځيرک ملګري وو يوه ملګري هغه بل ته وويل :

په مونږ دواړوکې کوم يو ډير هوښيار او چالاک دي ؟

ملګري يې ځواب ورکړ چې : زه ! ځکه چې که چېرې په کوم مصيبت اخته شوم
 پوهېرم چې څنګه ځان ترې وژغورم.

لږني ملګري ورته وويل چې زه تر تا ډير ځيرک او هوښيار یم ځکه چې کله زه په
 شر اومصيبت وپوهېرم پکې نه لویرم.

په رښتيا هم عاقل هغه څوک دی چې لومړی فکر وکړي بيا عمل وکړي ځکه
 چې که يو ځل څوک داعتياد کنډې ته ورولوېدل نو بيا يې ژغورنه سخته او ډير
 کړاو ته ضرورت لري او ژغورنه يې ډيره يقيني هم نده .

دمخدره توکو څخه دوقايې په اړوند په يو ه ټولنه کې امر بالمعروف اونهي عن المنکر ډېر زيات مرستندوی رول لوبوي . لکه چې الله پاک فرمايي :
[والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض يا مرون بالمعروف وينهون عن المنکر] التوبه ۷۱ ايت

ژباړه: مؤمن سړی اومؤمنې ښځې ځنې يي يو دبل دوستان دي چې حکم کوي دوي په نيکیو اومنع کوي له بديو څخه .

څوک چې په مخدره توکو يو روږدی کس له مخدره توکو څخه وژغوري نودادخير دليل دي او هغه يي له شره خلاص کړي دي ، دااسلامي اخلاق دي چې حضرت محمد (ص) مسلمانان دې ته هڅولي اوفرمايلي يي دي :
[څوک چې له يوه مسلمان څخه يوه ستونزه دفع کړي ، خداى (ج) دهغه څخه دقيامت دورځې له ستونزو څخه يوه ستونزه دفع کوي او خداى (ج) دبنده سره په مرسته کې دي ترهغوچې هغه ديوبل مسلمان ورور په مرسته کې وي] مسلم

همدارنگه يو مسلمان ته په کار ده چې دنورو له ستونزو ځان خبر کړي او په چاروکې غفلت ونه کړي ځکه چې محمد (ص) فرمايي :
[اونه دي بشپړ مسلمان له تاسو څخه هغه څوک چې څه شی ځان ته خوښوي نورو ته يي هم خوښ نه کړي] مسلم اوبخاري

له پورتنیو څرگندونو څخه دااعتیاد دوقايې ارزښت په ډاگه کيږي او دهغه دلا اغېزمنتوب لپاره اړينه ده ترڅوهغه څوک چې دوقايې لپاره منډې ترړې کوي بايد په مخدره توکو روږدي نه وي او دمعتادينو لپاره يوه ښه بيلگه وي .
همدارنگه دمعتادينو درملنه هم بايد له پامه ونه غورځول شي اوپه دې ډگرکې هم بايد گړندي گامونه واخلو ترڅويوه سالمه ټولنه رامنځ ته کړو او دبدمرغيو لړۍ ته دپاي ټکی کېږدو .

داسلام دين هرناړوغ هڅوي چې خپل ځان معالجه کړي ، حديث شريف دي چې :

[اې دخداي بندگانو خپل ناروغان تداوي کړي ځکه چې خداي (ج) دهرې ناروغۍ لپاره دوا پيدا کړې] ترمذي

همدارنگه معتاد کس باید په ټولو ممکنه وسایلو سره تداوي شي ځکه دمعتاد درملنه خیر ،ترحم اوله بېوزلو سره مرسته ده چې په دې اړه ح مُحَمَّد (ص) فرمایلي دی :

[دمسلمانانوصفت دهغو په ترحم اومهرباني یو پر بل باندې دی اولکه یوبدن داسې دي چې که یوغړی ناروغه شي ټول بدن ورسره په تکلیف او بې خوبه وي]. بخاري اومسلم

ددې څپرکي په لوستلو سره دې خدای ج وکړي چې هر مسلمان که په مخدره توکو روږدي وي له نوموړو موادو څخه لاس پر سر او یا هم بل هر با احسا سه او هېوادپال وگړی نورو ته دنصیحت او سمې لارې په ښوولو سره خپله ایماني وجیبه تر سره کړي اودخپل دین په ټولو اصولوپابند واوسي.

نوگرانوهېوادوالو ! راځی چې په یوه غږاوټینگ یووالي سره دمخدره توکو په وړاندې مبارزه وکړواوله دې مهلکې بلا څخه خپل گران اوبېوزله هېوادوال وژغورو.

په گران هېوادکې دیوې اسلامې ،قانونمندې ،روغې اوسالمې ټولنې په هیله

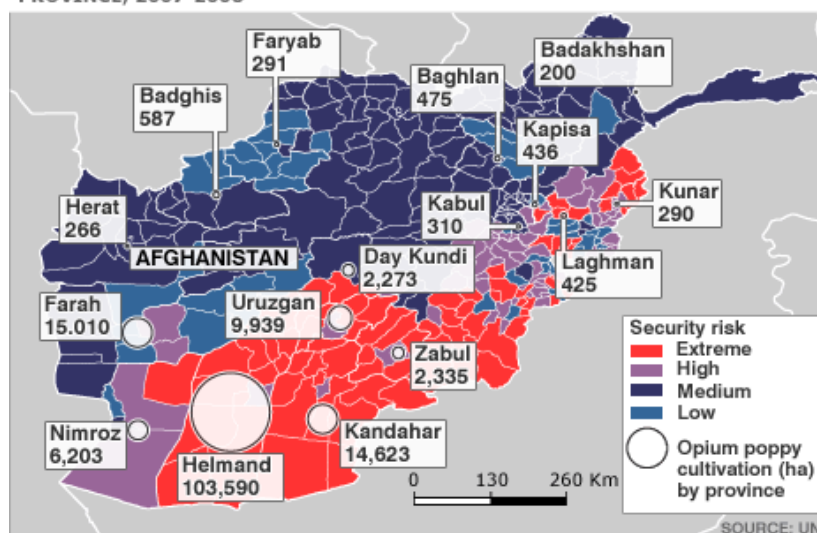
درېم څپرکی

دمخدره توکو صحتي ضررونه

لکه څرنګه چې مخدره توکي اودهغه کارونه اوسمهال زمونږ په هېواد کې يوه لويه ستونزه او دعامې روغتيا په وړاندي يوه لويه ننگونه ده چې دنورو ګڼ شمير اضراروترڅنګ دانسان بدن ته ډير مضر دي او دډول ډول ناروغيو اوروغتيايي ستونزو لامل کيږي.

همدارنګه زمونږ په هېواد کې له بده مرغه په مخدره توکو دروږدوکسانوشمېر ورځ تر بلې زياتيږي چې دمخدره توکو سره دمبارزې دوزارت دوياند له وينا سره سم دمعتا دينوشمېر په افغانستان کې اوسمهال يو ميلیون ته رسيږي چې يوسل اوشل زره يي ښځينه دي چې لامل يي په هېواد کې اعتياد ته مساعد شرايط اوله ګاونډيو هېوادونو څخه دکډوالو بيا راستنېدنه..... کېدای شي . همدارنګه دمخدره توکو پراخه کرکيله دې توکو ته دآسانه لاس رسي او اعتياد د دلا خپرېدو يوبل غټ لامل دي.

SECURITY MAP AND OPIUM POPPY CULTIVATION IN AFGHANISTAN BY PROVINCE, 2007-2008



په دې انځور کې دمخدره توکو دکرکيلې سيمې په ګوته شوې دي. په دې څپرکي کې به دمخدره توکو په صحتي اضرارولنډ بحث ولرو ولې کوم مخدره توکي چې په افغانستان کې ډير کارېږي غواړم چې په ځانګړي ډول دهغه په اړه زمونږ هېوادوال زيات پوهاوی ولري او له ضررونو څخه يې خبر شي .

تباکو (Tobacco) :

دایوشین رنگه بوتی دی چې ډیره پخوانی تاریخچه لري او له بده مرغه زمونږ په هیواد کې ډیر استعمالیږي البته دسگرت ،چلم اونصواروپه بڼه چې دانسان روغتیا ته ډیر زیان رسوي



سگرت (Cigarettes) :



دنړیوال روغتیايي سازمان (WHO) دتعریف له مخې دسگرتو دمعتاد لپاره دوه تعریفونه شوي دي :
لومړی : هغه کس چې دژوند تر دې شېبويي سل (۱۰۰) سگرت خکولي وي.

دوهم : هغه کس چې په یوه اونۍ کې شپږ (۶) سگرت وڅکوي.



دسگرتو استعمال یوه لویه ستونزه ده چې زیاتره قربانیان یې دمخ پر وده هېوادونو وګړي تشکیلوي.

دWHO له څرګندونو سره سم په نړۍ کې په هرو ۱۵

ثانیو کې یو کس دسگرتو په اثر دزړه دناروغیو ، دویني

لورفشارودسږیودسرطانونو او اونوروناروغیو له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوي

چې ددې له جملې څخه ۲/۳ دمخ پر وده هېوادونو استوګن دې چې ډېری یې تنګي ځوانان او ځوانارۍ دي .

همدارنگه کارپوهان وړاندوینه کوي چې تر ۲۰۳۰ زېږدیزکال پورې کېدای شي

دسگرتو له کبله دمړینوکچه په کال کې لس میلیونو ته ورسېږي چې دابه

ترټولو مهلکوناروغیو زیاته مړینه وي.

دWHO دوینا پراساس دزړه دناروغیو له کبله ۴۰ % اودټولو مړینو ۱۲.۵ % د

سگرتو له کبله رامنځ ته کېږي.

د سگړېتواغېزې :

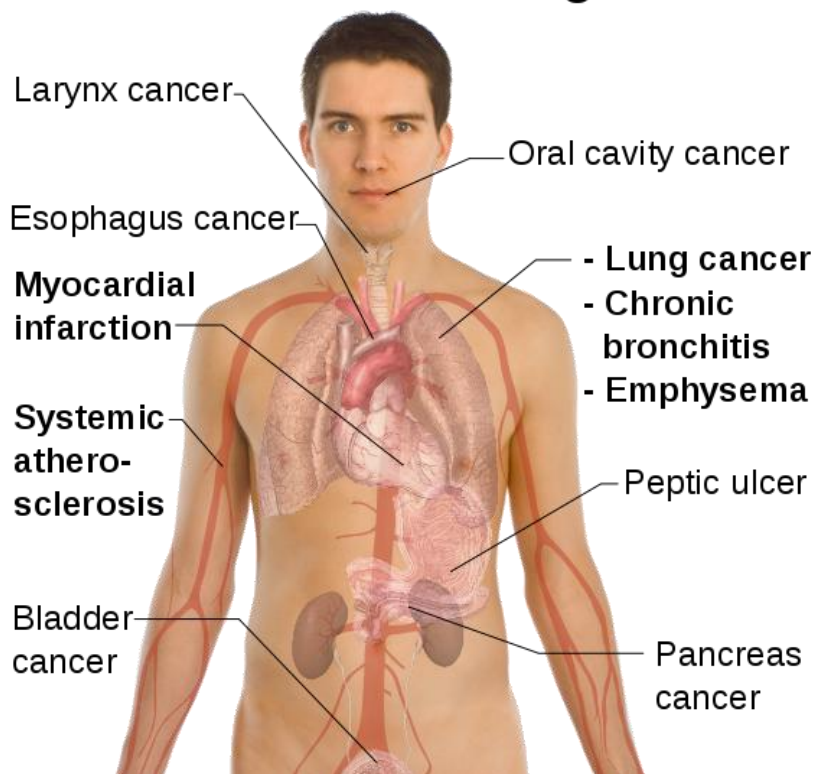
سگړېت چې دانسان روغتيا ته ډېر مضر دي او دهغه په دود کې کاربن - مونواکسايډ ، نیکوتین ، ارسنیک ، راډیواکټیو مواد او په زړه او نور مضره مواد شتون لري .

څېړنې وښودلې چې په سگړت کې ۴۵۶۰ زهري مواد چې له دې ډلې څخه يي ۶۰ سرطان زیږوونکي دي شتون لري. همدارنگه د ۱۹۷۷ زېږديز کال د بریتانیې د شاهي پوهنتون په یوه اعلامیه کې راغلي چې که چیرې په یوه سگړت کې موجود نېکوتین دورید له لارې یو روغ انسان ته زرق شي دهغه دوژلو لپاره کافي دي.

د سگړت له دود سره داستنشاق شوو نیکوتینو له جملې څخه ۲۵% نیکوتین دوینې دوران ته جذب کیږي او په ۱۵ ثانیو کې دانسان دماغ ته رسیږي چې په دماغ کې د ځینو کېمیاوي بدلونونو لامل کیږي همدارنگه هغه عصبي لارې چې د مغز له قشر سره اړیکې لري فعالوي چې همدا یې د اعتیاد لامل کیږي او د سگړتو معتاد ته وروسته تر دوو ۲ ساعتونو:

په فکري تمرکز کې ستونزه ، خوبجن حالت ، خستگي او ناقراري پیدا کیږي . همدارنگه سگړت دروغتیا یو لږ نورې ستونزې هم رامنځ ته کوي چې په لاندې انځور کې یې لیدلای شئ .

Common adverse effects of **Tobacco smoking**



■ دحنجرې سرطان

■ دمری سرطان

■ دسږیو سرطان

■ دبرانشونومزمن تسپودیا التهاب

■ ابمفزیما

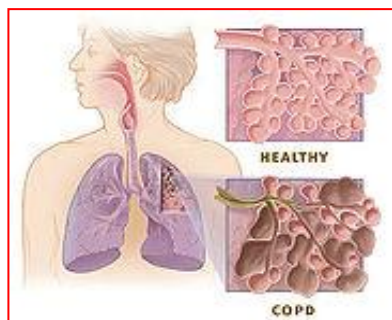
■ دزړه احتشا

■ دمعدې ټپونه

■ درگونوسختېدل

■ دپانقراض سرطان

■ دمثاني سرطان



دخولې سرطان چې دنسواروله کبله رامنځ ته کېږي چې په لومړیو مرحلو کې ديوکوچني ټپ په بڼه وي وروسته کيداي شي چې اندازه يي ديوه گلپي دگل په برابر شي.



(دخولې دسرطان لومړنۍ مرحله)

نيکوتين چې په سگرېټو(تنباکو)کې شتون لري اوبدې اړخيزې اغېزې (Side effects) لري چې په لاندې ډول دي:

په عصبي سيستم يي اغېزې:

■ سردرد يي

■ د خوب خرابوالی

■ وپروونکي خوبونه ليدل

■ ژړه قهرېدل

■ گنگسيت

په زړه يي اغېزې:

● د زړه د ضربان زياتوالی

يا کموالی

● د وينې د فشار لوړوالی

● لږه يا ډيره اريتميا

(د زړه د حرکاتو گډوډېدل)

په هضمي سيستم يي اغېزې:

● زړه بدوالی

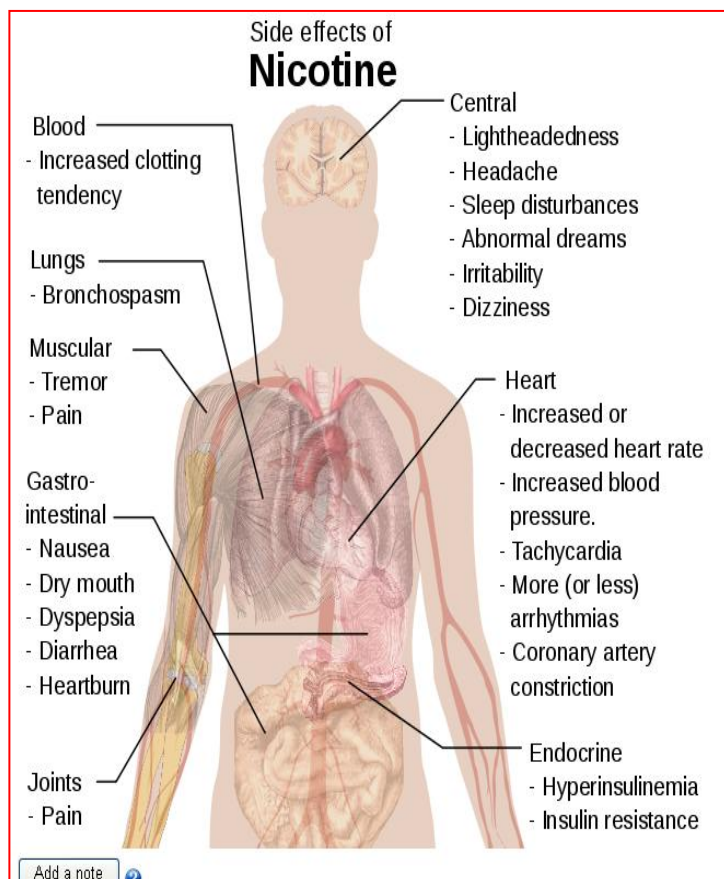
● دخولې وچوالی

● سؤهاضمه

● اسهالات

● دمعدې ستونزه

● د خوند دا حساس کموالی



نورې اغېزې يې:

☞ په وینه کې دانسولين زیاتوالی یا دهغه په وړاندې د مقاومت زیاتوالی.

☞ دوینې د پرن کېدو شونتیا زیاتوي.

☞ د برانشونو د سپازم لامل کېږي.

☞ د عضلاتو د درد اولړزې سبب کېږي.

☞ او همدارنګه د مفاصلو د درد او د بوی د حس د کموالي لامل کېدای شي.

ښځې اوسګرټ څکول:

له بده مرغه سګرټ څکول په ښځو کې هم یوه د پام وړ ستونزه ده چې دهغوي په روغتیا ناوړه اغېزې لري، همدارنګه د ښځو لپاره سګرټ پرېښودل د نارینه په پرتله ستونزمن دي.

په ښځو باندې د سګرېټو ناوړه اغېزې په لاندې ډول دي:

♠ په دوو وروستیو لسیزو کې په سګرېټو روږدو ښځو کې د صدري سرطانو نوګراف دیرلور شوی دي (۸۰% د سږیو سرطان).

♠ په سګرېټ پخوانۍ ښځو کې تنفسې ناروغۍ شپږ ځله اود زړه ناروغۍ دوه ځله ترنورو ښځو ډېرې دي.

♠ د جنین سقط

♠ عقامت یا شنډوالی

♠ د کم وزنه ماشوم زیږول

♠ دامېندواری پرمهال په ګېډه کې د ماشوم معلولیت

چې دا ترنورو ښځو درې ځله زیات د دې ستونزې سره مخ دي

♠ نېکوتین د جنین په عصبي سیستم منفي اغېزه کوي

او په عصبي سیستم کې د نقص لامل کېږي.

♠ داستروژن د کمبود لامل کېږي

♠ جنسي ناتواني او دوختي زړښت سبب کېږي.



دسگرېټ پرېښودلو لارې چارې:

دڅېړنوله مخې ۳۰% هغه کسان چې دسگرټوپه تاوان هم پوهیږي خوبیا هم دهغه له څکولو څخه لاس نه اخلي ، همدارنگه دسگرټ څکونکوله ډلې څخه ۷۵% یې په خپل ژوند کې دسگرټوپرېښودلو هڅه کوي چې له دې جملې څخه ۳۰% یې تر دوه ورځو پورې پرهیزکولای شي او له ۵-۱۰% پورې کسان په دایمي ډول تري خلاصیږي .

اوهغه کسان چې په تدریجي ډول سگرټ کموي دهغه په پرېښودلو زړ نه بریالی کیږي مگر ۸۰% هغه کسان چې په ناڅاپي ډول سگرټ پرېږدي په خپل هدف بریالي کیږي.

ځینې خلک دسگرېټ پرېښودلو په خاطر نیکوتین لرونکې ژاولې استعمالوي چې دهغه نیکوتین دخولې له لارې جذیږي او کېدای شي چې دخولې دبد خوندي اودژامو ددرد لامل شي ، همدارنگه ځینې کسان بیا نیکوتین لرونکي چسپ دسهارله خوا په مټ باندې موبیلوې چې دڅکول شوي دود په پرتله ۱/۲ د نیکوتین غلظت په وینه کې تولیدوي چې دادواړه طریقې کېدای شي یوڅه مرسته وکړي خودېرې اغیزمنې نه دي.

دسگرټ پرېښودلو لپاره باید نېټه وټاکل شي ، دسگرټ څکولو پرمهال لاس ته تغیر ورکړي ، له سگرېټ څکونکوسره ناسته ولاړه ونه کړي ، دډاکټر سره مشوره وکړي ، سپورټ وکړي اودسگرېټ پرېښودلو په مثبت اړخونو فکر وکړي چې داکار کېدای شي دسگرټ څکونکي سره دسگرټ په پرېښودلو کې مرسته وکړي.

چرس (Marijuana, Cannabis) :

دا مواد دبرسام راوړونکو په ډله کې دي چې دچرسو له شین نصواري رنگه بوټي څخه لاس ته راځي .

چرس یا حشیش charrs or hashish دبنځینه بوټي له پورتنۍ برخې څخه او Bhang یې چې د چرسوپه پرتله ضعیف تاثیر لري دنبات له کښتنۍ برخې څخه ترلاسه کیږي.

دبنځینه بوټي لویې خانګې اودنارینه بوټي ټولې برخې اغېزناکې نه دي.



چرس په افغانستان اونړۍ کې ډیر کارېږي اومعمولا په دودي ډول استعمالېږي چې دچلم اویا هم په سگرت کې اچول کیږي اوهمدارنگه یوډول ځانگړی پایپ هم لري چې دهغه داستعمال پرمهال دچرسوڅکوونکي ترې کاراخلي چې دانسان بدن ته ډیر زیان لري.



دچرسواغېزه له څکولو ۱۰-۲۰ دقیقې وروسته پیل کیږي او ۲-۳ ساعته دوام کوي.

دچرسومؤثره ماده Tetrahydrocannabinol نومېږي چې په ۵۰۰mg ښه کیفیت لرونکوچرسوکې ددې

موادو کچه ۵-۱۵ملیګرامه ده چې ددې موادونیم ژوند په وینه کې ۷ ورځې دي.

چرس دانسان پربدن لنډمهاله اواوږدمهاله اغېزې لري چې په لنډ ډول ترې یادونه کوو.

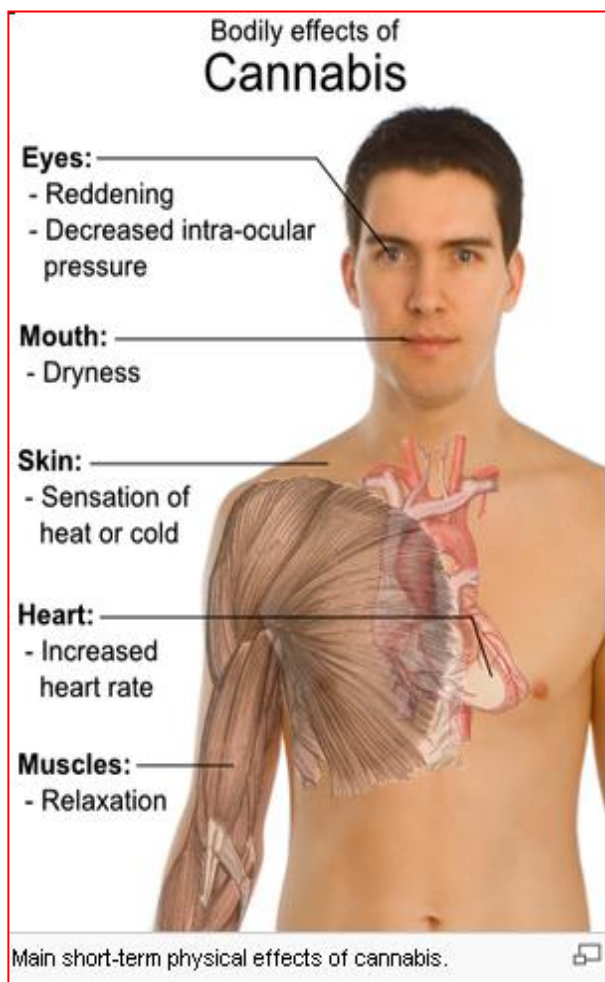
دانسان پربدن دچرسواغېزې:

۱- دچرسولنډمهاله اغېزې:

چرس دانسان پربدن مختلفې ناوړه اغېزې لري چې نظر دڅکول شوو چرسو

تراندازې پورې اړه لري. په منځنۍ کچه دچرسوڅکول دوه پړاوه رامنځ ته کوي: لومړۍ کاذبه - خوشحالي چې ورپسې خوبجن حالت رامنځ ته کیږي همدارنگه دشخص په درک کې بدلون راځي او همدارنگه دسترګې دداخلي فشارتیتوالی ، دخولې وچوالی ، دیخنۍ یا گرمۍ احساس ، دزړه دضربان زیاتېدنه ، دموازنې خرابوالی ، دځنداوڅېړوډیروالی ، داشتها زیاتوالی ، وېره اووهم او دمنظمې سوروالی هم رامنځ ته کوي .

که چېرې یو کس رواني ستونزې ولري دچرسو استعمال دهغه دتشدید لامل



کيږي. همدارنگه دطب پوهان وايي چې که چېرې يو څوک په خپل ژوند کې يوځل هم چرس وڅکوي اودژوند ترپايه کوم مهال نوموړي شخص ته لېونتوب (Psychosis) پيداشي علت يې کېدای شي هماغه يوځل دچرسواستعمال وي.

۲- دچرسو اوږدمهاله اغېزې:

کيداي شي دحجرې دالتهاب ، دپزې دالتهاب ، ځنډن دبرانشونوالتهاب . ايمفېزېما ، دحافظې خرابوالی او کېدای شي دزړه دبرېښنايي انځوريا ECG دتغیراتوسبب شي ولې لا تر اوسه دنوموړوموادو داستعمال اودزړه دشدیدوناروغیوترمنځ تړاونه دي روښانه شوی .

همدارنگه چرس په مزمن ډول کارولوسره په سپروم کې دتسکسترون سويه کموي اودسپرمونو دشمبر دکموالي لامل هم کيږي اوپه ښځوکې بيا دغیرنارمل میاشتنی عادت اودتبیض دعدم کفایي سبب کېدای شي . که چېرې چرس په ناڅاپي ډول پرېښودل شي دلاندي اعراضودرامنځ ته کېدوسبب کيږي :

بې خوږي ، زړه بدوالی ، دعضلاتودردونه او مخرشیت .

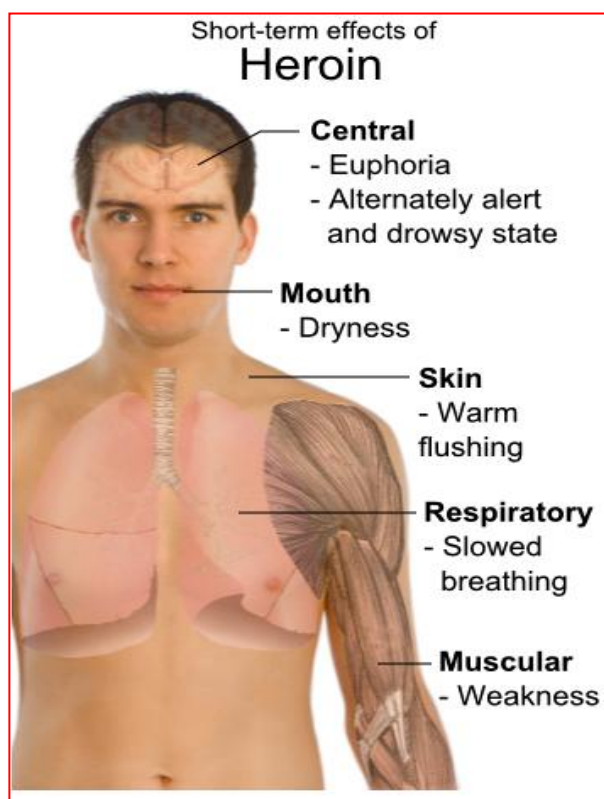
ترياک او هېروئین (Opium and Heroin) :

ترياک دکوکنارودسپین رنگه شیرې څخه لاس ته راځي چې خپله توریا نصواري رنگ لري اوپه افغانستان کې په دودي اوفمي ډول کارېږي قوي ددرد ضد خاصیت لري او دفزیکي اورواني روږدیتوب لامل کيږي . دنوموړې مخدرې مادې ناوړه اغېزې به دهېروئینو داغېزوسره یوځای ذکرشي . هېروئین هم یو له بنسټیزو نارکوټیکو له ډلې څخه دي چې له مورفین څخه مشتق شوی دي ددماغ د انحطاط لامل کيږي او له قوي روږدي کوونکو موادو څخه شمېرل کيږي .



دهېروئینو استعمال له دودي او زرقي لارو تر سره کيږي ، چې دورید له لارې يې اغېزه ۷-۸ ثانیې وروسته څرگندیږي اوپه دودي طریقه يې اغېزه یو

څه زيات وخت نيسي چې دانسان پر بدن بيلا بېلې ناوړه اغېزې لري چې دااغېزې کېدای شي لنډمهاله اواوږد مهاله واوسي .



دهېروئینوله استعمال وروسته دوه حالته رامنځ ته کېږي :
لومړی کاذبه خوشحالي منځ ته راوړي چې ۵-۸ دقیقې دوام کوي همدارنگه په مزاج کې بدلون رامنځ ته کوي اودگنگس کېدوسبب کېږي په پوستکي کې گرموالی ، سوروالی ، دخولې- وچوالی ، دتنفس دشېر کمېدل ، داطرافو دروندوالی اود حدقې د تنگوالی (Meiosis) لامل کېږي. البته دااغېزې په لنډمهال کې په هغه صورت کې رامنځ ته کېږي چې په منځنۍ کچه هېروئین استعمال شوي وي اوکه چېرې په لوړه کچه نوموړي مواد استعمال شي دتسمم لامل کېږي چې لاندې حالات رامنځ ته کېږي :

دهېروئینو لنډ مهاله اغېزې

● د تنفس شمېره ډیره کمېږي (Respiratory Depression)

● محيطي رگونه پراخېږي

● دسترگو حقه د سنجاق د سر په اندازه کوچنۍ کېږي

● چاړان يا اختلاجات

● دفشار اود زړه د ضربان کموالی

● زړه بدوالی او کانګې

● د سږيو پړسوب (Pulmonary edema)

● کوما

● مرګ

د ترياک او هېروين اورد مهاله اغېزې هغه وخت رامنځ ته کېږي چې يومعتاد کس دا ورته مهال لپاره داتوکي وکاروي.

په ښځو او نارينه وو کې د جنسي قوت کمزوري چې کېدای شي د ښځوالي لامل

هم شي. همدارنګه

د نوموړو توکو استعمال دوريد

له لارې د اېډز او زېږي (HIV

، (and Hepatitis B and C

دوريدونو د کولېس اود زړه

د انتاناتو سبب شي اولکه

خرنګه چې نوموړي مواد د

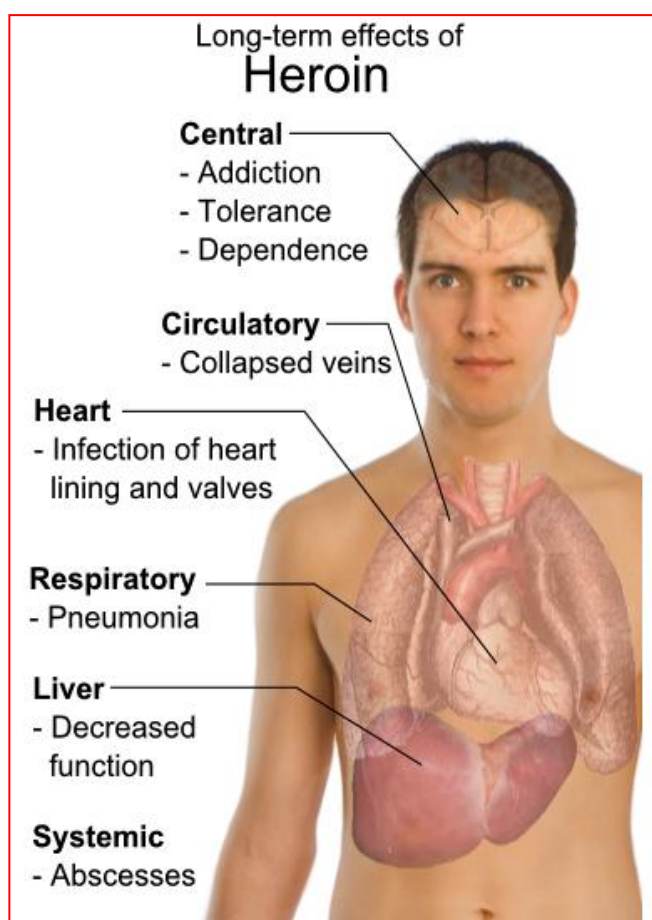
بدن مقاومت کموي نو روږدی

کس کېدای شي چې د تنفسي

سيستم او نورو سيستمونو په

انتاناتو اخته شي او په عصبي

سيستم له اغېزو څخه يي



روږډيتوب ، تحمل اوددې توکوسره تړاودي .

ددې موادودپرېښودلواعراض

يا (Withdrawal syndrome)

۸-۱۲ ساعته وروسته شروع کيږي او تر ۷۲ ساعتونواوج ته رسيږي البته دترياکوپه معتادينوکې دااعراض تر ډيره دوام کوي چې بيا په تدريجي ډول دااعراض کميږي .

پورتنې اعراض په ۵ درجوچې له (۰-۴) پورې په ترتيب سره

په لاندې ډول درجه بندي شوي

دي

دهېروئينو اوږدمهاله اغېزې

صفر درجه (Grade 0): دمخدره توکودغوښتنې علاقه اووېره يا Anxiety

لومړۍ درجه (Grade 1): دارگمي ايستل يا Yawning ، داوښکوبهېدل ، دپزې بهېدل اودبدن خولې کېدل .

دوهمه درجه (Grade 2): دلومړۍ درجې اعراضو سره بې اشتهايي ، لږزه ، دبدن دوېښتانوښغ درېدل ، په بدن کې گرمۍ اوکله هم ديځنۍ احساس اودځان درد .

درېمه اوڅلورمه درجه (Grade 3 and 4): دمخکېنيو اعراضو شدت زياتيږي اوورسره دبدن دتودوخې درجه ، دوينې فشار ، دزړه ضربان اودتنفس شمېره زياتيږي .

په شديد اعتياد کې ددې اعراضو تر څنگ کېدای شي کانکې ، اسهالات ، دوزن بايلل

، جنسي ستونزې لکه Spontaneous ejaculation شتون ولري .

دهېروئينوداستعمال اختلاطات:

سینه بغل يا نمونيا ، Septic emboli دځيگرتسپود يا Hepatitis اودوريد له

لارې اخستونکې يي دنوموړو اختلاطاتوترڅنگ داېږز ، دشريانونو دسپازم

، گانگرين يا دبدن ديوې برخې دنسجونودمړينې اودسربو دپرسوب له

خطرونوسره مخ دي .

هېروئين په مختلفو شکلونوپيدا کيږي چې په افغانستان کې يي زياتره پوډري

بڼه ډير استعمال لري .



Black tar

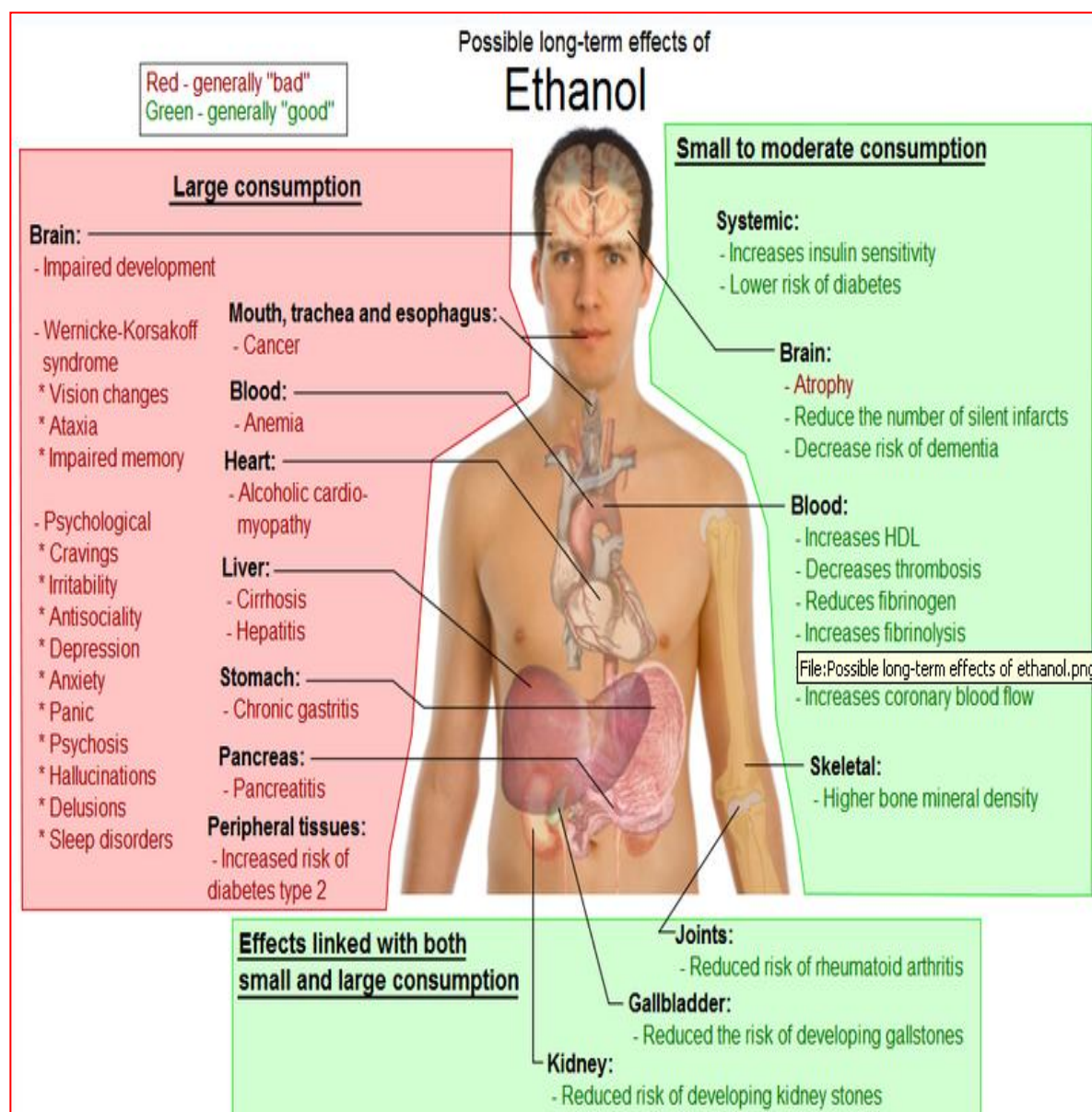


الکول یا ایتانول (Alcoholism):

الکول چې زمونږ په هېواد کې د شرابوپه نامه په عامو وگړوکې شهرت لري اوله بده مرغه ددې موادو داستعمالونکو شمېره تر پخوا زیاته شوې ده چې نوموړې مواد دنورو رواني ستونزو ترڅنګ د ژورخفګان یا Depression یولامل شمیرل کیږي اوداوګړي

زیاتره دځان وژنې هڅه کوي چې په غربي نړۍ کې ځان وژنې یې ښه بېلګه کېدای شي. همدارنګه قتلونه ، جنسي ناوړه کارونې اونورجرمونه دالکولو دخښلو له کبله په ټولنه کې رامنځ ته کیږي .

الکول دیپورتنیو ستونزو تر خنک دیولر زیاتو روغتیایی ستونزو لامل هم کیږي او دالکولو دخپلو له کبله ټولې هغه ستونزې چې ددماغ د انحطاط کوونکو موادو



خڅه رامنځ ته کیږي لیدل کیږي اودډېرونوروستونزولامل کېدای شي. پربدن باندې دالکولوممکنه اوږدمهاله اغېزې لکه :

کنګسیت ، دسترګو غیر نارمل خوځښتونه ، درواني او حرکي دندو خرابوالی ، د موازنې له لاسه ورکول ، زړه بدوالی او کانګې . دالکولو په شدید Intoxication یا نشه کې د تنفس انحطاط ، بې حالي ، چارې یا اختلاج ، شاک ، کوما او مرګ رامنځ ته کېدای شي .

په دماغ باندې دناوړه اغېزې له کبله دعصبي اورواني ناروغيو لکه: ژورخفگان ، وېره ، دخوب خرابوالی ، لېونتوب ، ژړپه قهرېدل ، هزيانات او برسامات ،

دلیدو خرابوالی ، دحافظې کمزوري او دموازنې له لاسه ورکولو لامل کېږي. په نورو سیستمونو هم ناوړه اغېزې لري لکه:

دځيگر التهاب اوسپروز ، دوينې دپېن کېدو ستونزه ، کمخوني ، دهورمونودکچې گډوډي ، دمعدې مزمن التهاب ، داوم (7) قحفي عصب دفلج په پایله کې دسترگوفلج ، دشکرې دناروغی درامنځ ته کېدو خطر ، دپانقراض التهاب ، سرطانونه اود زړه ناروغی .

په ښځو باندې دالکولو اغېزې :

دپورتنیو ستونزو تر څنګ په ښځوکې دکم وزنه ماشوم دزېرولو ، دذهني وروسته پاتې ماشوم دزېرولو او ددې ښځونوزوکړي کېدای شي دزړه ولادي اېنارملتي ولري اودکاوت يي کمزوری اوښه وده نه کوي . دپادولو وړ ده چې دااغېزې په ښځوکې دسګرټ ، چرس اوکوکائين داستعمال له کبله هم رامنځ ته کېدای شي.

دالکولو دپېښودلوله کبله لاندې اعراض رامنځ ته کېږي :

لږزه ، وېره ، دزړه دضربان ، تنفس اودوينې د فشار جګوالی

پورتنی اعراض له اخري استعمال څخه 8 ساعته وروسته شروع کېږي او 72 ساعته دوام کوي چې امکان لري په لومړنيو 24 ساعتونوکې دعمومي چارن يا اختلاج حمله پرې راشي .

همدارنگه په بدن کې دالکترولايتونو سويه بدلون مومي پوتاشيم اومگنېزيم کمېږي اوورسره دخوب خرابوالی ، ژور خفگان اوسرگرځېدنه کېدای شي تر 3-12 میاشتو پورې دوام وکړي.

کافين Caffeine :

دښکوتين اوالکولوترڅنګ کافين هم په نړۍ کې په پراخه پېمانه استعمالېږي چې په منځنۍ کچه په کال کې لس (10) بېليونه پونډه کافين مصرفېږي . کافين په چای ، قهوه اودکوکا اوکولا په مشروباتوکې شتون لري اوکله چې يوکس په ورځ کې تر 250 ملي گرامه ډير کافين واخلي دوېري Anxiety ، ناآرامۍ

،دخوب کولو ستونزه اودزړه اوهضمي سيستم دجسمي اعراضو درامنځ ته کېدو لامل کيږي .

دکافين اندازه په مختلفو مشروباتوکې سره فرق لري اوددې موادوپه لوړه کچه استعمال يا Overdose لاندې اعراض رامنځ ته کوي:

◆ مخرشيت

◆ ويره يا Anxiety

◆ ناآرامي

◆ سردردي

◆ بېخوبي

◆ دغوړونو برنگس

◆ ددرداوتماس په وړاندې

دحساسيت زياتوالی

◆ دزړه دريتم بې نظمي

◆ دکېدې درد

◆ زړه بدوالی اوکانگې

◆ تبه

◆ دپهايدرېشن

◆ چارېان يا Seizures

◆ دتنفس زياتوالی اوداسې نور

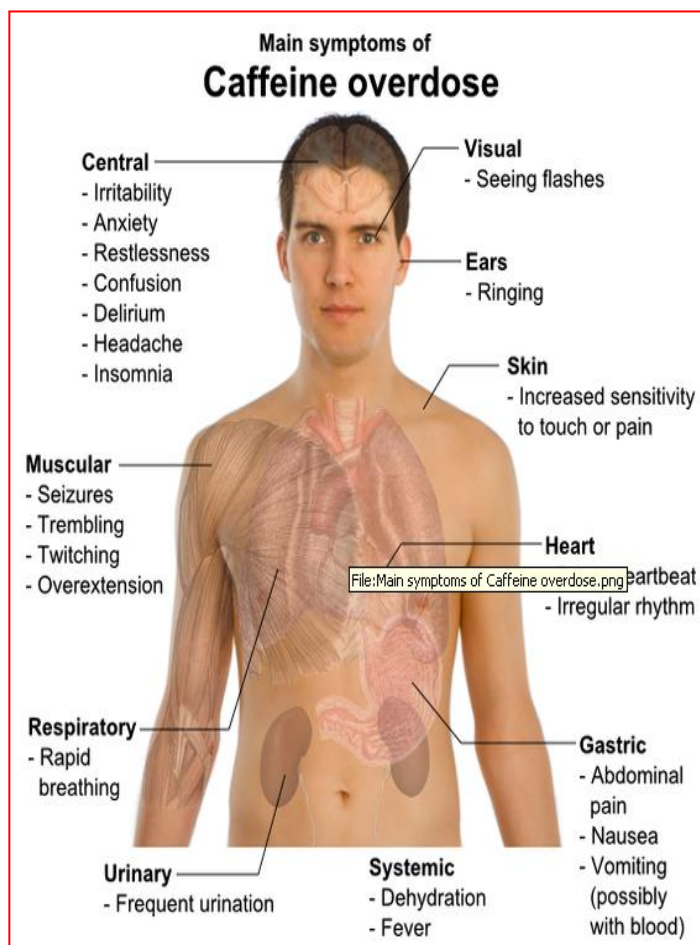
دکفين دزيات خېنلوي يا Caffeinism

حالت کېدای شي دوېرې يا Anxiety سره غلط شي .

همدارنگه هغه کسان چې په ژورخفگان يا Depression باندې

اخته وي دخپل سري درملنې په بڼه دکافين لرونکومشروباتو څخه ډېره

استفاده کوي چې په پايله کې دپورتنیو اعراضوڅخه سرتکوي.



بنزودیازپین Benzodiazepine :

دادرمل د خوب او anxiety لپاره استعمالیږي او که چېرې پرته د ډاکټر له مشورې په لوړدوز او داوږده مهال لپاره استعمال شي د اعتیاد لامل کیږي .



لنډمهاله اغېزې :

خوښحالتي ، گنگسیت ، د آرامۍ احساس
اوږدمهاله اغېزې:

جنسي ستونزې ، داشتې زیاتوالی ، دوزن زیاتوالی.....

کله چې یو شخص دادرمل داوږده وخت لپاره استعمال کړي اوناخاپه یې ودرې لاندې اعراض رامنځ ته کیږي :

وېره ، عصباني کېدل ، د خوب ستونزې ، خفگان

ددې درملو څخه باید په پلان شوې توګه ددې درمل

معتاد خلاص کړو او دوز یې په تدریجي ډول د 4-6 اونيو په درشل کې راکم کړو.

ددې ګروپ درملو بېلګې دادي :

ډیازپیم ، الپرازولم ، برومازپیم ، کلورازپات ، تیمازپیم.....



دمخدره توکو د پریښودلو ګټې:

(1) د ګوتو او غاښونو توروالی اوداغونه به مو نه وي.

(2) دخولې بدبويي به نه لری.

(3) آرامه ساکېنه به ولری .

(4) دمخدره توکو بدبويي به مو له کاليو ، وېښتانو او بدن څخه لیرې شي.

(5) دمخ په پوستکي به مو ژرګونځې نه راپیدا کیږي .

(6) تنفسي ناروغۍ اودسږوله سرطان څخه به ترډیره حده بچ وی.

(7) د بوی اومزې حس به مویاوړی وي.

(8) آرام او راحت خوب به ولری.

(9) د زړه او رګونو د ناروغیو خطر کمېږي.

(10) په ښځو کې دامېندواری پرمهال یادې شوې ستونزې به نه پېښیږي.

(11) یوښه ژوند او چاپېریال به مو نورو وګړو ته برابر کړی وي.

- (12) دخپلواولادونولپاره به يوه ښه نمونه وی.
- (13) اقتصادبه موبنه وي .
- (14) په مسافرت کې به ستونزې نه لری.
- (15) داعتيادله زندان څخه به خلاص وی اوآزاد ژوند به ولری.

داعتيادپه کنده کې لوېدل له پېښمانۍ پرته بله پایله نلري

خلورم خپرکی

دمخدره توکوټولنیز اواقصادي ضررونه

۱- دمخدره توکوټولنیز ضررونه:

مخدره توکي اوپه هغه روږدیتوب دگن شمېر ټولنیزو ناخوالو سبب کېږي اوپه ټولنه کې بې ثباتي اوفساد رامنځ ته کوي ځکه چې په دې موادو روږد ي کسان دنوموړو موادو دترلاسه کولو لپاره هرډول جرمونه او غیرقانوني کړنې ترسره کوي لکه وژنې ، غلا ، سړي تېستونه ، دروغ ویلچې له دې بدواغېزو اوناخوالو څخه دټولنې ځوان قشر ډیر اغېزمن کیږي او هغوي لدې کارڅخه منفي انگېزه اخلي اوکه پدې اړه جدي پاملرنه ونه شي نو هغوي به هم دخپلومعتادومشرانو په پله پل کیږدي او یوټولنیز کړکېچ به رامنځ ته شي. له بلې خوا معتادکسان په ټولنه کې ویسا (باور) له لاسه ورکوي حتی ډیرنږدې خپلوان اودکورنۍ غړي ورباندې باورنه کوي په محفلونو ، غونډو اونورو ټولنو کې دوي ته په ښه نظر نه کتل کیږي اوددې ترڅنګ معتادین دیني اومذهبي اصولوته هم داعتیاداونشې په وجه چندان ژمن نه وي چې دا یې په ټولنه کې دلا حقارت لامل کیږي اوپه دې سره معتاد داعتیادداسې زندان ته ورلوېږي چې په هرلحاظ له نورو خلکو څخه جلاوي چې دا کار دمعتاد په روح اوروان ډیره ناوړه اغېزه کوي چې په تېرڅپرکي کې ورته اشاره شوې ده. ددې لپاره چې یو پلاریا یوبل مشر دخپلو اولادونو او کشرانو لپاره یوه ښه اوویارلې بېلګه واوسي بالعکس معتادکس دخپل راتلونکي نسل لپاره ددخجالت او خفګان لامل کیږي چې په دې سره په یوه ټولنه کې دمعتادکس اولادونه په ذهني اوروحي لحاظ سخت زیانمن کیږي ځکه دوی ته دنوروماشومانوله خوا دمعتاد دزمانو په نامه خطاب کیږي .



همدارنګه کیدای شي چې ځینې ماشومان له خپلومعتادومشرانودنشې ناوړه تقلید وکړي او هغوي هم په نشواخته شي چې دا به په لوي لاس دخپلوماشومانودبربادۍ پیلامه وي.

زمونږ په اسلامي او پښتني ټولنه کې اعتياد ته د يوه ډير ناوړه عمل په توگه کتل کېږي حتی خپله معتاددهغه په نامه شرمېږي او که يو څوک ورته معتاد ووایي سره له دې چې معتاد به هم وي خودي دمخاطب سره څخه کوي. معتادکس په کورني تاوتریخوالي او شخړوکې هم کلیدي رول لري ځکه چې مخدره توکي په دماغ ناوړه اغېزه کوي او معتادکس ډير ژر او په وړه خبره په قهر کېږي چې بيا دکورنۍ له غړو او نورو کسانو سره ډيره بده رويه کوي. چې داده او نورو همکارانو ترمنځ يې د نارضايتۍ او خواشينۍ فضا رامنځ ته کوي او نوموړی کس که دنده ولري له لاسه يې ورکوي او د زياتو اقتصادي ستونزو سره لاس او گړېوان کېږي.

۲- دمخدره توکو اقتصادي ستونزې:

د شمېرنوله مخې په افغانستان کې تقريباً 1.5 ميليونه وگړي په مخدره توکو روږدي دي چې که چېرې هر معتاد په ورځ کې 100 افغانۍ په مخدره توکو مصرف کړي نو د دوي ورځنی مصرف به 150 ميليونه افغانیو ته ورسېږي چې دازمونږ په بېوزله او وروسته پاتې هېواد باندې يولوی بوج دي. همدارنگه معتادکس خپله دنده له لاسه ورکوي چې په نتيجه کې نوموړی دې ته مجبورېږي چې خپله ټوله شتمني په مخدره موادو مصرف کړي او دې سوال کولو او گدایي ته اړکېږي.

معتادکس دوخت په تېرېدو سره خپله کاري وړتيا او ځواک له لاسه ورکوي او د خپلو اولادونو او ځان دنفقې د لاسته راوړلو لپاره په هر ډول جرايمو لاس پورې کوي چې که چېرې د مخدره توکو له استعمال څخه ډډه ونه کړي نو پایله به يې يا زندان او يا هم مرگ وي.

دمخدره توکو او په هغه باندې دروېږدیتوب له کبله د راوړلو شوو اقتصادي ستونزو سره ډیرې روږدي کسان مخ شوي دي او په دې اړه دمعتادينو ډیرې دردونکې کيسې شتون لري.

ربنا لا تواء خذنا أن نسینا أو أخطانا

ماخذونه

ددخانياتوپه استعمال کې د شريعت حکم دپوهاندنعمت الله شيراني ژباړه

Psychiatric Disorders Current 2008

بېلا بېلې وېب پاڼې لکه:

Commons.wikimedia.org /Wikipedia the free encyclopedia

www.drugrehab.co.uk

www.niksalehi.com

www.iranhall.com روزنامه شرق سال 1385 چهارشنبه 24 ابان

Nawaaye-Afghanistan.net

www.drugrehab.co.uk

www.summerhousedetoxcenter.com



Afghanistan Center for Training and Development (ACTD)
Urozgan Provincial Office
Drug Addicts Treatment and Rehabilitation Center

DRUGS



Author: Dr.M.sadeq Reshtin
Year: 2010

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library